

**ORDIN
ПРИКАЗ**

mun. Chișinău
mun. Кишинев

„10” 12. 2013

Nr. 2578

***Cu privire aprobarea Regulamentului
cu privire la prevenirea fraudelor și corupției
în cadrul Serviciului Fiscal de Stat***

În scopul executării prevederilor Legii nr.90-XVI din 25.04.2008 cu privire la prevenirea și combaterea corupției (Monitorul Oficial al Republicii Moldova , 2008, nr. 103-105, art.391), cu modificările și completările ulterioare, Legea nr. 25-XVI din 22.02.2008 privind Codul de conduită a funcționarului public (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008 nr. 74-75, art. 243) cu modificările și completările ulterioare, a Hotărârii Guvernului nr.707 din 09.09.2013 pentru aprobarea Regulamentului–cadru privind avertizorii de integritate (Monitorul Oficial nr. 198-204/808 din 13.09.2013) și implementarea activității 1 din Raportul privind evaluarea generală a sistemului de management financiar și control, prevăzut în Planul de acțiuni pentru implementarea sistemului de management financiar și control din cadrul Serviciului Fiscal de Stat aprobat prin Ordinul IFPS nr. 713 din 21.08.2013,

ORDON:

1. Se aprobă Regulamentul cu privire la prevenirea fraudelor și corupției în cadrul Serviciului Fiscal de Stat, anexa nr.1.
2. Direcția resurse umane (dna Maria Babără) va asigura includerea Regulamentului susmenționat în pachetul de documente obligatoriu necesar de a fi adus la cunoștința noilor angajați a Serviciului Fiscal de Stat.
3. Controlul asupra aplicării conforme a prevederilor Regulamentului cu privire la prevenirea fraudelor și corupției în cadrul Serviciului Fiscal de Stat se pune în sarcina Direcției securitate internă și anticorupție a IFPS.
4. Direcția gestionarea documentelor și arhivare (dna Liliana Chirieazev) va aduce la cunoștință prezentul ordin subdiviziunilor structurale ale IFPS și inspectoratelor fiscale de stat teritoriale.

**Șef al Inspectoratului
Fiscal Principal de Stat**

Ion PRISĂCARU

Regulament cu privire la prevenirea fraudelor și corupției în cadrul Serviciului Fiscal de Stat

1. Dispoziții generale

1. Prezentul Regulament este elaborat cu scopul de a oferi îndrumări cu privire abordarea cazurilor de fraudă, corupție și alte nereguli și acțiunile ulterioare ce urmează a fi întreprinse întru prevenirea acestora, identificarea cauzelor apariției elementelor de fraudă și corupție și metodele de diminuare a acestora. Totodată, în Regulament este prezentată definiția fraudei și corupției, rolul și responsabilitățile persoanelor ce informează despre fraudă și corupție, relația cu alte entități publice responsabile de investigarea cazurilor de fraudă și corupție, îndrumări practice în domeniile care sunt sensibile la fraudă și corupție, inclusiv lista de verificare, care include indicatorii determinanți ai riscului de fraudă și corupție.

2. Regulamentul este elaborat și cu scopul încurajării personalului Serviciului Fiscal de Stat să raporteze cu bună credință și în interes public, orice informație, care sugerează existența unor acte de fraudă, corupție și altor nereguli comise.

3. În sensul prezentului Regulament noțiunile utilizate semnifică:

Frauda - acțiunea ilegală, caracterizată prin înșelăciune, disimulare sau trădare a încrederii, comisă de o persoană sau entitate publică în scopul obținerii avantajelor financiare, bunurilor / valorilor sau serviciilor, sau eschivării de la efectuarea plăților pentru ași asigura un avantaj personal ori de afaceri.

Corupție – fenomen antisocial ce reprezintă o înțelegere nelegală între două părți, una propunând sau promițând privilegii sau beneficii nelegitime, cealaltă, antrenată în serviciul public, consimțind sau primindu-le în schimbul executării sau neexecutării unor anumite acțiuni funcționale ce conțin elemente ale infracțiunii prevăzute de legislație.

Act de corupție – coruperea activă; coruperea pasivă; traficul de influență; luarea de mită; darea de mită.

Acte conexe corupției – acțiuni săvârșite în legătură directă cu actele de corupție: abuzul de putere sau abuzul de serviciu; excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu; legalizarea veniturilor obținute din acte de corupție; împiedicarea înfăptuirii justiției; însușirea de bunuri; cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau prin abuz de încredere; distrugerea sau deteriorarea de bunuri; protecționismul; falsificarea rezultatelor votării; coruperea alegătorilor; falsul în acte publice; falsul în documente contabile.

Protecționism – acțiunea sau inacțiunea persoanei cu funcție de răspundere în scopul protejării persoanelor interesate la soluționarea problemelor lor, acordării de sprijin divers, indiferent de motivele de care s-a condus protectorul, care nu conține elementele constitutive ale infracțiunii.

Escrocheria – dobândirea ilicită a bunurilor altei persoane prin înșelăciune sau abuz de încredere.

Trafic de influență – pretinderea, promisiunea, acceptarea sau primirea, oferirea sau darea, personal sau prin mijlocitor, de bani, titluri de valoare, servicii, privilegii, alte bunuri sau avantaje, pentru sine sau pentru o altă persoană, de către o persoană care are influență sau care susține că are influență asupra unei persoane publice, persoane cu funcție de demnitate publică, persoane publice străine, funcționar internațional, pentru a-l face să îndeplinească sau nu, ori să întârzie sau să grăbească îndeplinirea unei acțiuni în exercitarea funcției sale, indiferent dacă asemenea acțiuni au fost sau nu săvârșite.

Abuzul de putere sau abuzul de serviciu – folosirea intenționată de către o persoană publică a situației de serviciu, în interes material, ori în alte interese personale, care au cauzat daune intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice.

Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu – săvârșirea de către o persoană publică a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, care au cauzat daune intereselor publice sau drepturilor și intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice.

Neglijența de serviciu – neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către o persoană publică a obligațiilor de serviciu ca rezultat al unei atitudini neglijente sau neconștiințioase față de ele, care au cauzat daune intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, indiferent de scop.

Încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile cu privire la venituri și proprietate – divulgarea sau publicarea intenționată a informațiilor din declarațiile cu privire la venituri și proprietate de către persoanele cărora aceste informații le-au devenit cunoscute în procesul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu sau al exercitării controlului, în interes personal și material sau lipsa acestuia.

Falsificarea actelor publice – înscrierea de către o persoană publică, în documentele oficiale a unor date vădit false, precum și falsificarea unor astfel de documente, dacă aceste acțiuni au fost săvârșite din interes material sau din alte interese personale, sau în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale.

Furtul - sustragerea pe ascuns a bunurilor altei persoane sau a statului.

Șantajul – cererea de a se transmite bunurile proprietarului, posesorului sau deținătorului ori dreptul asupra acestora sau de a săvârși alte acțiuni cu caracter patrimonial, amenințând cu violență persoana, rudele sau apropiații acesteia, cu răspândirea unor știri defăimătoare despre ele, cu deteriorarea sau cu distrugerea bunurilor proprietarului, posesorului, deținătorului ori cu răpirea proprietarului, posesorului, deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora.

Tăinuirea - prezentarea intenționată de către o persoană cu funcție de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, precum și de către o persoană juridică, a datelor neautentice.

Amenințarea sau violența săvârșită asupra unei persoane cu funcție de răspundere – amenințarea cu moartea, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății, fie cu nimicirea bunurilor persoanei cu funcție de răspundere, rudelor ei apropiate, în scopul sistării activității ei de serviciu ori schimbării caracterului ei în interesul celui care amenință sau al altei persoane.

Delapidarea - însușirea ilegală a bunurilor altei persoane sau ale statului, încredințate în administrare pentru exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Ilegalitate – contrarietate între un fapt sau act juridic și prevederile actelor normative, legislative.

Probă - elementele de fapt, dobândite în modul prevăzut de lege, care servesc la constatarea circumstanțelor ce justifică pretențiile și obiecțiile părților, precum și altor circumstanțe importante pentru stabilirea justă a circumstanțelor.

Mita - suma de bani sau orice alte obiecte date ori promise unei persoane, în scopul de a o determina pe aceasta să-și încalce obligațiile de serviciu sau să le îndeplinească conform dorințelor ilegale ale unui individ.

Darea de mită – promisiunea, oferirea sau darea, personal sau prin mijlocitor, unui funcționar de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă, ce nu i se cuvin, pentru sine sau pentru o altă persoană, pentru a îndeplini sau nu, pentru a întârzia sau a grăbi îndeplinirea unei acțiuni, fiind în exercițiul funcției sale sau contrar acesteia.

Luarea de mită - pretinderea, acceptarea sau primirea, personal sau prin mijlocitor, de către un funcționar de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă, ce nu i se cuvin, pentru sine sau pentru o altă persoană, sau acceptarea unor oferte ori promisiuni din partea acestora pentru a îndeplini sau nu, pentru a întârzia sau a grăbi îndeplinirea unei acțiuni fiind în exercițiul funcției sale sau contrar acesteia.

Conspirația - înțelegerea secretă între două sau mai multe persoane (de obicei un grup), cu scopul comun de a efectua o activitate ilegală, imorală sau cu conotații negative pentru societate, respectiv o uneltire secretă și ilegală îndreptată împotriva instituțiilor statului (șeful statului, guvern etc.) sau a ordinii publice.

Coluziune - înțelegerea secretă între două persoane în prejudiciul (defavoarea) unei a treia.

Conflict de interese – conflictul dintre exercitarea atribuțiilor funcției deținute și interesele personale ale persoanelor prevăzute în calitatea lor de persoane private, care ar putea influența necorespunzător îndeplinirea obiectivă și imparțială a obligațiilor și responsabilităților ce le revin potrivit legii.

Ignorarea conflictului de interese – nedeclararea, declararea falsă, ignorarea conflictului dintre exercitarea atribuțiilor funcției deținute și interesele personale ale persoanelor prevăzute în calitatea lor de persoane private, care ar putea influența necorespunzător îndeplinirea obiectivă și imparțială a obligațiilor și responsabilităților ce le revin potrivit legii.

Cod de conduită - ansamblu de reguli, de precepte sau de prescripții referitoare la conduită, comportament și etică.

Neregulă – orice abatere de la legalitate, regularitate și conformitate în raport cu dispozițiile legale naționale și/sau comunitare, precum și cu prevederile contractelor ori ale altor angajamente legale încheiate în baza acestor dispoziții, care prejudiciază entitatea, bugetul public național etc.

Avertizare – informarea despre comiterea acțiunilor frauduloase, a actelor de corupție și a celor conexe corupției, a faptelor de comportament corupțional, despre nerespectarea regulilor privind declararea veniturilor și proprietății și despre încălcarea obligațiilor legale privind conflictul de interese, făcută benevol, cu bună-credință și în interes public, în formă scrisă sau verbală persoanelor și/sau organelor competente pentru primirea, înregistrarea și examinarea acestor informații.

Integritatea publică - integritatea proceselor de luare a deciziilor, de implementare a deciziilor, de gestiune a banilor publici), cât și integritatea personalului (alesi locali, functionari publici).

Integritatea personalului - este definită de ansamblul prevederilor legale, de practici, proceduri prin care personalul care deservește comunitatea (functionari publici) este selectat, verificat, promovat sau sanctionat. De exemplu: conflicte de interese, incompatibilitati, averi dobândite ilicit sau nejustificat, fapte de corupție, abuz.

Avertizor de integritate – funcționar public, inclusiv funcționarul public cu statut special, persoana cu funcție de demnitate publică și alte persoane care prestează servicii publice, ce informează benevol, cu bună credință și în interes public despre comiterea actelor de corupție și a celor conexe corupției, a faptelor de comportament corupțional, despre nerespectarea regulilor privind declararea veniturilor și a proprietății, despre încălcarea obligațiilor legale privind conflictul de interese, de fraudă și alte nereguli în raport cu entitatea publică, cu bunurile acesteia etc.

Structură specializată – subdiviziunea de securitate internă din cadrul autorității publice desemnată de către șeful Inspectoratului Fiscal Principal de Stat, conform structurii organizatorice.

2. Modurile și formele fraudei

4. Frauda poate consta dintr-o multitudine de activități sau acțiuni ilegale, toate caracterizate prin înșelăciune intenționată de a obține un avantaj, a evita o obligație, sau cauza pierdere unei alte părți.

5. Termenul „fraudă” este deseori aplicat la astfel de acțiuni precum: mituire, falsificare, extorcare, corupție, furt, complot, delapidare de bani, deturnare de fonduri, expunere falsă, ascundere de fapte / probe și complicitate.

6. Frauda ar putea include denaturarea intenționată a declarațiilor financiare și altor înregistrări, precum și deturnarea de active. Aceste acțiuni frauduloase pot fi comise de angajații entității, membrii din cadrul conducerii, de terțe părți, sau acțiuni comise în complicitate cu participanții din două sau mai multe dintre aceste grupuri.

7. În prezentul Regulament corupția este considerată un aspect sau formă specifică a fraudei. Frauda, poate fi aplicată și la cazurile de corupție.

Acțiuni frauduloase: mituire, estorcare, furt, falsificare, corupție, delapidare, însușire ilegală, conspirație, reprezentare falsă, coluziune, tănuirea datelor, neglijența în serviciu, trafic de influență, divulgare de informație, șantaj, escrocherie, depășirea atribuțiilor de serviciu, violență, distorsionare, ignorarea conflictului de interese, abuz de informații, abuz de serviciu.

8. Fraudele pot fi comise în beneficiul entității cât și în dezavantajul acesteia.

Fraude comise în avantajul entității: fraude fiscale; activități comerciale interzise prin lege și de regulamente; omiterea intenționată a registrelor contabile în scopul

creării unei impresii înșelătoare cu privire la situația financiară a entității; solicitări false de la guvern pentru acordarea unor asemenea lucruri ca granturi sau beneficii etc.

Fraude comise în dezavantajul entității: acceptarea mitei; facturarea serviciilor sau bunurilor care nu au fost furnizate entității, deturnarea de fonduri sau bunuri și falsificarea registrelor contabile pentru a disimula acțiunea etc. În prezentul Regulament normă metodologică – “frauda” se referă la “frauda suspectată, posibilă sau probabilă” și “frauda dovedită”.

3. Motive pentru comiterea fraudei

9. De regulă, fraudă începe ca una mică și sporește în cazul în care nu este detectată. Persoanele care comit fraudă profită de controalele interne slabe, sau de posibilitatea de a neglija controalele și sunt motivați de dorința de a obține bani sau alte avantaje. Sunt trei caracteristici de bază ale fraudei, cunoscute sub denumirea de “Triunghiul fraudei”:

Presiune - reprezintă evenimentele care au loc în cadrul entității publice sau în viața unei persoane. Sub presiune de fraudă necesitățile personale devin mai presus decât etica personală și necesitățile entității publice. Stimulentul de regulă apare dintr-o necesitate financiară semnificativă sau dintr-o problemă. Ar putea fi necesitatea de bani, a unui bonus sau doar pentru a-și păstra serviciul. Ar putea de asemenea fi dorința de a ajunge la o poziție mai avansată în entitatea publică sau de a atinge un standard mai înalt de viață.

Oportunitate - persoana trebuie să aibă acces la bunuri sau să gestioneze o activitate de control, și abilitate de a ascunde fraudă. Oportunitatea este creată de activitățile de control slabe (exemplu: nu există separarea atribuțiilor, managementul prost și/sau beneficierea de funcția ocupată sau autoritatea de care dispune pentru a neglija controalele).

Justificare - este o decizie conștientă a unei persoane de a-și plasa necesitățile personale mai presus decât necesitățile altor persoane și / sau ale entității publice, și de a justifica decizia respectivă, în mare parte pentru sine însuși.

10. Din aceste trei elemente (presiune, oportunitate justificare), oportunitatea este componentul pe care entitatea publică poate să-l influențeze cel mai mult prin implementarea activităților de control intern care minimizează tentația. Totodată, pentru a se produce fraudă trebuie să fie toate trei elemente. Altfel, fraudă nu are loc.

4. Prevenirea fraudei, corupției și altor nereguli

11. Personalul cu funcții de conducere are un rol foarte important în limitarea practicilor de fraudă existente în interiorul unei instituții. Acesta trebuie să cunoască ce se întâmplă în cadrul colectivului pe care îl conduce: poate obține aceste informații în mod direct, prin implicarea în derularea unor activități sau prin intermediul lucrătorilor cu care iese des în contact, a adjuncților săi, precum și prin intermediul unor persoane care îi furnizează informații.

12. Cu cât nivelul de cunoaștere a instituției scade și posibilitatea managerului de a lua decizii pertinente scade considerabil, scade posibilitatea de a ține sub control practicile care încalcă deontologia profesională și ilegalitățile.

13. Conducerea instituției este responsabilă de stabilirea unui sistem de management financiar și control eficient pentru a asigura conformitatea cu legislația și reglementările

în baza cărora să prevină fraudă, corupția și neregularitățile. Prin urmare, este sarcina conducerii de a elabora și implementa măsuri eficiente de prevenire a acțiunilor sau omisiunilor, care pot prejudicia fondurile publice sau să permită încălcarea legilor și regulamentelor, și să pună în aplicare proceduri adecvate pentru:

- elaborarea, promovarea și monitorizarea conformității cu legislația, reglementările, politicile, procedurile, și alte instrucțiuni și atribuții de conducere financiară și administrative;
- elaborarea și implementarea strategiilor pentru prevenirea și detectarea cazurilor de fraudă și altor neregularități; și
- recepționarea și investigarea acuzațiilor de încălcare a normelor de conduită financiară sau a fraudei și neregularităților.

14. Funcționarii fiscali trebuie să devină conștienți de riscul de fraudă și de riscul apariției unor comportamente necorespunzătoare premergătoare fraudelor, la care pot fi expuși în aria lor de competență. Încrederea în colegi nu înlocuiește controlul sau verificările periodice.

15. Personalul de conducere și de execuție urmează să țină cont că o faptă gravă nu se produce dintr-odată, fără a exista anterior elemente aparent minore care să indice o slăbiciune de caracter, un lanț de erori umane, un control superficial, un climat de neconformitate cu standardele de lucru, un apetit ridicat pentru risc sau alte asemenea vulnerabilități.

16. Personalul de conducere urmează să manifeste atenție la semnalele care arată ceva neobișnuit sau incorect și să nu ezite a cere explicații care să convingă asupra a ceea ce se petrece. Un angajat care refuză să plece în concediu și să predea unui înlocuitor relația cu contribuabilii, un stil de viață ce depășește posibilitățile financiare ale angajatului, anumite pasiuni sau vicii ascunse, toate acestea reprezintă semnale care pot indica un comportament vulnerabil la tentațiile comiterii unei posibile fraude, corupție.

17. Managerul urmează să organizeze activitatea angajaților din subordine, astfel încât să creeze cadrul pentru detectarea și eliminarea rapidă a erorilor și a comportamentelor necorespunzătoare, prin intermediul verificărilor și autorizărilor activităților.

18. Prevenirea înseamnă pentru un lider o stare de alertă inteligentă, care îl ajută să depășească rutina, superficialitatea și încrederea acordată fără a verifica faptele. Urmează de verificat cât mai frecvent dacă regulile, controalele și verificările sunt eficiente și atunci când devin ineficace, de schimbat rapid, fără ezitare. Nu de ezitat să se sesizeze atunci când o procedura devine frână, nu mai este aplicabilă sau e ineficientă.

19. Controlul modului în care sunt îndeplinite aceste responsabilități nu poate fi delegat și va rămâne la nivelul managerilor și al persoanelor abilitate cu astfel de responsabilități, însă controlul modului în care managerii și responsabilii în acest sens mențin eficient activitățile de control, revine subdiviziunilor de audit și securitate internă.

5. Rolul și responsabilitățile organului fiscal și a angajaților SFS

20. Angajații instituției trebuie să fie alertați despre orice indicii de fraudă sau corupție posibilă în cadrul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu.

21. Personalul SFS trebuie să-și desfășoare activitatea conștiincios și profesionist, competent și precaut. Conștiinciozitatea profesională nu implică perfecțiunea (inadmisibilitatea erorilor).

22. Personalul SFS sunt responsabili de: detectarea neregulilor dacă acestea sunt prezente; acordarea atenției cuvenite pe parcursul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu la documentarea suspiciunii unei fraude/corupție posibilă astfel încât să nu periclitizeze investigațiile ulterioare sau inițiativele de urmărire penală, și raportarea suspiciunilor de fraude suspectate sau probabile după documentarea acestora.

23. Personalul SFS trebuie să dispună de cunoștințe suficiente pentru a evalua riscurile de fraudă și felul în care acestea sunt gestionate în cadrul entității publice, însă acestora nu li se cere să dețină experiența unei persoane responsabile de bază a căreia este de a detecta și investiga fraudă.

6. Factori generali care pot contribui la vulnerabilitatea la fraudă

24. Sunt câțiva factori care pot spori posibilitatea fraudelor/corupției într-o entitate publică. Cei mai des întâlniți sunt prezentați în anexele nr.1 și nr.2. Aceștia pot fi numiți sau avertizări puternice care necesită o atenție imediată sau altfel, ca indicatori mai puțin evidenți ai fraudelor posibile.

Factorii ce țin de cultura organizațională: activități de control proaste; locații la distanță; lipsa supravegherii, monitorizării și revizuirii; influențe politice.

Probleme ce țin de atitudine: un sistem de remunerare inadecvat; lipsa preocupării managementului de detectarea și prevenirea fraudei; supraveghere proastă a personalului; un nivel nesatisfăcător de încredere interpersonală; tonul indiferent care vine de la conducerea de vîrf în ceea ce privește fraudă, pierderile și abuzul.

Influențe motivaționale: presiuni organizaționale; stresul din cauza problemelor personale; probabilitatea câștigului; probabilitatea descoperirii posibile; caracterul posibilei pedepse.

Politicile organizaționale: inexistența unui cod etic, lipsa politicilor cu privire la fraudă, bazarea pe auditul intern pentru detectarea și prevenirea fraudei, ignorarea frecventă a controalelor interne.

Considerente geografice: caracterul misiunii entității publice; implicații culturale; locații geografice multiple; incapacitate de a securiza resursele corespunzătoare.

Stilul de conducere: cele mai vulnerabile la fraudă sunt mecanismele de conducere/organizațiile cu: management autocratic și centralizat, mecanisme de reacții critice sau negative cu privire la performanță, un sistem de recompense monetar sau administrat politic, sisteme de planificare pe termen scurt și centralizate, sisteme de raportare de rutină, evaluări ale performanței bazate pe măsuri cantitative și pe un termen scurt, reguli rigide și reguli puse în aplicare cu fermitate, crizele soluționate, sisteme contabile inadecvate, controale interne slabe.

7. Indicatorii intenției

25. După cum se menționează în definiții, fraudă reprezintă o acțiune intenționată. Este foarte dificil pentru funcționarii fiscali să colecteze probe pentru a demonstra că acțiunea a fost efectuată intenționat. Pentru aceasta, pot fi utili unii indicatori. Aceștia

pot să nu fie concludenți ca dovadă, însă pot consolida probabilitatea că o posibilă fraudă a fost comisă.

26. Acțiunile pot fi considerate drept intenționate când persoana care comite aceste acțiuni: nu are temeiuri legale pentru efectuarea acțiunii respective; este în mod repetat implicată în acțiuni ilegale; a dat declarații false sau care induc în eroare, în legătură cu acțiunea respectivă, și a beneficiat de pe urma respectivei acțiuni.

27. Indicatori recunoscuți ca indicând intenția:

- **Declarațiile false:** persoana care a comis o acțiune ilegală cu siguranță va oferi informații false, care induc în eroare sau care sunt incorecte. Un model de comportament care include oferirea informațiilor false, care induc în eroare și răspunsuri incomplete la întrebări precum și solicitările de informații poate indica intenția.
- **Distrugerea probelor:** când cineva comite o acțiune, aceasta de regulă lasă un șir de probe. De obicei, cineva care a comis o acțiune ilegală va încerca să elimine acest șir de probe pentru a evita detectarea lor. Este destul de dificil de a elimina complet probele și încercările de a le distruge uneori creează alte surse de probe.
- **Împiedicarea auditului intern/cercetării de serviciu:** când o persoană este implicată într-o acțiune frauduloasă, s-ar putea ca ea să încerce să obstrucționeze sau în alt mod să împiedice auditul intern/cercetarea de serviciu. Refuzând accesul auditorilor interni/persoanelor care efectuează cercetarea de serviciu la registre sau angajați, refuzând de a fi interviuat/de a da explicații și ignorând solicitările de colaborare, acestea toate pot indica o încercare deliberată de a împiedica desfășurarea misiunii de audit intern/cercetării de serviciu și poate indica intenția.
- **Modelul de comportament sau comportamentul repetitiv:** un model repetitiv, care pare să evite erori ale unei persoane responsabile, cunoscutoare poate fi un indiciu de intenție. Frauda de regulă nu poate fi comisă *din întâmplare* de către o persoană care deține o funcție de răspundere, este calificată și instruită pentru a-și îndeplini atribuțiile și care este recunoscută ca fiind competentă și capabilă să-și îndeplinească responsabilitățile atribuite.
- **Modificarea documentelor:** pentru a ascunde sau facilita o acțiune de fraudă, documentele vor fi modificate repetat.
- **Falsificarea:** documente false.
- **Confesiunile și recunoașterea:** recunoașterea benevolă, voluntară de comitere intenționată a unei fraude este evident una din cele mai bune surse de probe pentru a demonstra intenția.

8. Evaluarea riscului de fraudă

28. Managerul entității publice menține un mediu de control favorabil funcționării sistemului de management financiar și control prin :

- a) integritatea personală, profesională și etica conducerii și personalului;
- b) stilul de conducere;
- c) structura organizațională;
- d) divizarea obligațiilor și responsabilităților;
- e) politici și practici privind resursele umane;
- f) competența personalului.

29. Managerul entității publice și managerii operaționali identifică, evaluează, înregistrează și monitorizează sistematic riscurile ce pot afecta îndeplinirea obiectivelor și realizarea performanțelor planificate și elaborează măsuri de diminuare a probabilității riscurilor și/sau a impactului.

30. Entitatea este expusă la riscul de fraudă în orice proces care necesită implicarea umană. Expunerea la fraudă depinde de: riscul de fraudă inerent activității; măsura în care sunt prezente activități de control eficiente; onestitatea și integritatea persoanelor implicate în proces.

31. Riscul de fraudă reprezintă probabilitatea că va fi comisă o fraudă și consecințele acesteia pentru entitatea publică atunci când fraudă va avea loc.

32. Evaluarea riscurilor reprezintă un instrument care îi ajută pe manageri, auditorii interni, alte persoane cu responsabilități la identificarea sistematică a locului și modului în care fraudă poate avea loc și cine ar putea să o comită. La evaluarea riscului de fraudă este preferabil să se lucreze într-o echipă alcătuită din membri ai diferitor părți ale entității publice.

33. Evaluarea riscului de fraudă se axează pe scheme și scenarii de fraudă pentru a determina prezența activităților de control și dacă activitățile de control pot fi neglijate.

34. Evaluarea riscului de fraudă constă din cinci pași:

- a) Identificarea factorilor de risc de fraudă;
- b) Identificarea schemelor potențiale de fraudă și prioritizarea acestora pe baza riscurilor;
- c) Identificarea discrepanțelor prezente între activitățile de control existente și schemele potențiale de fraudă;
- d) Testarea eficacității prevenirii fraudei și controalelor de detecție a fraudei;
- e) Documentarea și raportarea.

a) Identificarea factorilor de risc de fraudă: Acumularea informației cu privire la activitățile de afaceri ale entității publice, inclusiv revizuirea fraudelor precedente și fraudelor suspectate, fraudelor asemănătoare din entități publice similare și analizarea măsurilor de performanță ale entității publice timp de ultimii câțiva ani pentru a identifica prezența unor modele inconsecvente.

b) Identificarea schemelor de fraudă posibile și prioritizarea acestora pe bază de risc: La această etapă sarcina este de a identifica cât mai multe scenarii de fraudă posibile. Se lucrează în echipă și se utilizează brainstormingul, interviuarea conducerii și revizuirea fraudelor anterioare. Pot fi obținute avantaje de asemenea prin implicarea unor (tuturor) angajați. O idee bună ar fi de a “gândi ca persoana care vrea să comită fraudă.”

Notă: La prioritizarea schemelor de fraudă trebuie de luat în considerație asemenea factori ca impactul monetar, impactul reputațional, acțiunile legale, securitatea datelor, pierderile de active, volumul de lucru, cultura/tonul stabilit la vîrf, veniturile conducerii/angajaților, externalizarea.

c) Identificarea discrepanțelor dintre activitățile de control existente și schemele de fraudă posibile: Echipa identifică controalele de prevenire și de detecție prezente

pentru a soluționa fiecare schemă (de risc) de fraudă și pentru a evalua probabilitatea și ponderea fiecărei fraude posibile. De asemenea trebuie să fie analizat riscul de neglijare a controalelor de către membrii conducerii.

- d) Testarea eficacității controalelor de prevenire a fraudei și a controalelor de detectare a fraudei: Personalul de conducere, persoanele cu responsabilități pe asemenea cazuri analizează eficacitatea activităților de control care se pretind că sunt prezente, prin testarea periodică.
- e) Documentarea și raportarea: Elementele cheie care trebuie să fie documentate pentru fiecare domeniu al activității sunt:
 - 1) tipurile de fraudă care au șanse să fie comise;
 - 2) riscul inerent de fraudă (activele comerciable, morale, veniturile angajaților);
 - 3) potrivirea monitorizării și activităților de control;
 - 4) golurile potențiale în controalele pentru depistarea fraudelor;
 - 5) probabilitatea și impactul fraudei.

35. Personalul de conducere/persoanele cu responsabilități specifice în acest domeniu (ex. Direcția audit intern, Direcția securitate internă și anticorupție) trebuie să avertizeze periodic conducătorul entității publice cu privire la expunerile la riscuri, inclusiv riscurile de fraudă.

36. Riscul de fraudă este influențat de o varietate mare de factori precum:

- a) caracterul activităților entității.
- b) volumul mare de tranzacții neordinare.
- c) activele care sunt susceptibile la deturnări de fonduri.
- d) răspândirea geografică a activelor (inspectoratele fiscale de stat teritoriale).
- e) legi, regulamente, atribuții și/sau principii complexe.

9. Procedura de depunere și examinare a avertizării/raportării

37. Funcționarii publici, inclusiv funcționarii publici cu statut special, persoanele cu funcții de demnitate publică și alte persoane ce prestează servicii publice, care au aflat despre comiterea (sau pregătirea săvârșirii) în cadrul autorității publice a actelor de corupție și a celor conexe corupției, a faptelor de comportament corupțional, despre nerespectarea regulilor privind declararea veniturilor și a proprietății, despre încălcarea obligațiilor legale privind conflictul de interese, au dreptul să informeze benevol și cu bună-credință despre aceasta (să facă o avertizare în acest sens).

38. Avertizarea poate fi depusă alternativ sau cumulativ următoarelor persoane sau organe:

- a) conducătorului ierarhic superior al avertizorului de integritate;
- b) structurii specializate din cadrul autorității publice (Direcția securitate internă și anticorupție a IFPS);
- c) organului de urmărire penală;
- d) conducătorului autorității publice;
- e) comisiei naționale de integritate.

39. Toate avertizările sînt examinate de structura specializată dacă, în urma verificării conținutului acestora, se constată că ele țin de competența sa. Dacă avertizarea este depusă la conducătorul ierarhic superior al avertizorului de integritate sau la

conducătorul autorității publice, informația recepționată este transmisă ulterior structurii specializate pentru examinare și întreprinderea măsurilor ce se impun.

40. Avertizarea poate fi făcută în formă verbală sau scrisă și cuprinde:

a) numele și prenumele avertizorului de integritate și subdiviziunea în care activează;

b) numele și prenumele persoanei a cărei presupusă ilegalitate este sesizată;

c) descrierea presupusei ilegalități;

d) orice probe (acte/documente) referitoare la presupusa ilegalitate;

e) data când a fost făcută avertizarea și semnătura avertizorului de integritate.

41. Informația prevăzută la pct.40 din prezentul Regulament va fi consemnată, de către persoana responsabilă din cadrul structurii specializate, într-un Registru special, potrivit anexei nr. 3 la prezentul Regulament. Persoana responsabilă din cadrul structurii specializate va asigura confidențialitatea datelor înscrise în Registrul special.

42. Structura specializată, în termen de 3 zile lucrătoare de la primirea avertizării sau informației potrivit pct.39 din prezentul Regulament, va verifica conținutul avertizării și va decide dacă aceasta ține de competența sa, transmițând, după caz, informația la organul sau instituția competentă, cu indicarea informației din avertizare, a materialelor confirmative (dacă există), din care, la solicitarea avertizorului de integritate, sînt excluse orice date referitoare la avertizor.

43. Informația conținută în avertizare este examinată de către structura specializată în termen de pînă la 30 de zile de la data consemnării informației în Registrul special, rezultatele fiind comunicate în scris avertizorului.

10. Măsurile de protecție

44. Avertizorul de integritate beneficiază de următoarele măsuri de protecție, aplicate alternativ sau cumulativ, după cum urmează:

a) prezumția de bună-credință pînă la proba contrarie;

b) confidențialitatea datelor cu caracter personal;

c) transferul în altă subdiviziune a autorității publice.

45. Avertizorul de integritate care a făcut avertizarea cu bună-credință nu va fi sancționat disciplinar chiar dacă, ulterior cercetărilor, aceasta s-a dovedit a fi nefondată.

46. De aplicarea măsurilor de protecție prevăzute la pct.44 din prezentul Regulament sînt responsabili conducătorul ierarhic superior al avertizorului de integritate, conducătorul autorității publice și structura specializată.

11. Răspunderea pentru încălcarea prevederilor prezentului Regulament

47. Avertizorul de integritate care a făcut o avertizare despre care știa sau trebuia în mod rezonabil să cunoască că este falsă poartă răspundere disciplinară sau penală, după caz.

48. Neasigurarea măsurilor prevăzute la pct.44 din prezentul Regulament pentru protecția avertizorilor de integritate, precum și aplicarea acestor măsuri cu încălcarea

prevederilor legislației în vigoare atrag răspunderea penală, contravențională sau civilă, după caz.

49. Totodată, pentru încălcarea prevederilor prezentului Regulament, angajatul Serviciului Fiscal de Stat este pasibil de răspundere: disciplinară, contravențională și/sau penală.

Răspunderea disciplinară: reprezintă un ansamblu de norme ce reglementează actele și faptele (acțiunile și inacțiunile) săvârșite de angajatul Serviciului Fiscal de Stat în exercitarea atribuțiilor sale sau în legătură cu acestea (abatere disciplinare), sancțiunile care se aplică și normele procedurale aferente. Deci, în cazul când angajatul săvârșește o faptă calificată de lege ca fiind abatere disciplinară, survine răspunderea disciplinară a acestuia în conformitate cu prevederile Legii nr.158-XV din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public și/sau Codului muncii nr.154-XV din 28.03.2003

Răspunderea contravențională: este răspunderea pentru fapta, acțiunea sau inacțiunea ilicită, cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea, săvârșită cu vinovăție, care atentează la valorile sociale ocrotite de lege, care este prevăzută de Codul contravențional al Republicii Moldova nr. nr.218-XVI din 24.10.2008.

Răspunderea penală: formă a răspunderii juridice ce reprezintă consecința nesocotirii dispoziției normelor juridice penale (Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002), constând în raportul juridic penal de constrângere, născut ca urmare a săvârșirii infracțiunii, între stat (pe de o parte) și infractor (pe de alta parte), raport complex al cărui conținut îl formează drepturile statului, ca reprezentant al societății, de a-l trage la răspundere pe infractor, de a-i aplica sancțiunea prevăzută pentru infracțiunea săvârșită și de a-l constrânge să o execute precum și obligarea infractorului de a răspunde pentru fapta sa și de a se supune sancțiunii aplicate, în vederea restabilirii ordinii de drept și restaurării autorității legii.

12. Dispoziții finale

50. Prezentul Regulament intră în vigoare din momentul aprobării acestuia de către șeful Inspectoratului Fiscal Principal de Stat și poate fi modificat sau completat prin ordinul acestuia.

51. Prezentul Regulament este adus la cunoștința, sub semnătură, angajaților Serviciului Fiscal de Stat, și în funcție de situație, la cunoștința persoanelor terțe.

52. Respectarea prevederilor prezentului Regulament se pune în sarcina fiecărui angajat al Serviciului Fiscal de Stat.

Indicatori posibili de raportare financiară frauduloasă

Stimulente de Performanță și Presiune	
Presiune excesivă pentru a întruni așteptările părților terțe	
Atingerea scopului (politic)	Prezența unor promisiuni făcute de Conducerea instituției care practic nu pot fi realizate, însă ne realizarea acestora nu este acceptabilă din punct de vedere politic.
Tranzacții financiare fără o justificare economică	Conducerea efectuează tranzacții financiare care nu sunt necesare, de exemplu pentru a obține statut.
Presiuni aferente realizării sarcinilor stabilite	La finele anului fiscal, Conducerea va avea tendința de a fi mai puțin strictă cu privire la conformitate pentru a facilita realizarea sarcinilor stabilite.
Comunicatele de presă și opinia publică	Așteptările create prin intermediul comunicatelor de presă, declarațiilor din planurile și rapoartele anuale.
Riscurile aferente poziției financiare personale a membrilor conducerii și a celor care dețin funcția de control	
Recompensele depind de întrunirea scopurilor și obiectivelor stabilite	O parte importantă a venitului conducătorului / salariului acestuia depinde de realizarea scopurilor și obiectivelor stabilite. Aceasta se referă de asemenea la recompensele ne monetare, precum promovările sau statutul.
Contactele / legăturile cu părțile afiliate	Manipularea cheltuielilor, veniturilor și angajamentelor pentru a favoriza părțile afiliate sau relațiile de prietenie.
Circumstanțe / Oportunitate	
Tipul instituției sau subdiviziunii	
Tranzacții importante, neobișnuite sau foarte complexe	Tranzacțiile importante, neobișnuite sau foarte complexe, mai ales tranzacțiile efectuate aproape de termenul limită sau perioadele de raportare.
Tranzacții importante cu părțile afiliate	Tranzacțiile importante cu părțile afiliate din afara sferei de acțiune a auditului intern sau care sunt auditate de diferiți auditori.
Practica ne-standardă	Riscul de erori deliberate în tranzacțiile ne-standard este inerent mai înalt.
Structuri organizaționale complexe sau în permanentă schimbare	
Responsabilitățile incerte de control	Din cauza structurii organizaționale complexe sau în permanentă schimbare nu este clar cine de fapt este responsabil sau cine în cele din urmă trebuie să ia decizii. Această situație ar putea apărea în cazul în care sunt implicate multiple subdiviziuni structurale.
Structura complexă a instituției sau unei subdiviziuni	Idem
Modificări radicale	Modificările radicale sau semnificative, ca revizuirile sau modificările sistemului, pot spori riscul informațiilor incorecte.
Substituirii nejustificate ale personalului managerial	Substituirii nejustificate la funcțiile de management superior, personal financiar sau alți angajați implicați în raportarea financiară.
Controlul ineficient efectuat de conducere	
Stilul de conducere	Managementul este dominat de o singură persoană sau un grup mic fără compensarea măsurilor de control. (ex: intimidarea funcționarilor subordonați, sau o practică în cadrul căreia nu se acceptă noutățile proaste sau neatingerea obiectivelor.)
Controlul sau supravegherea ineficientă de către departamentul de finanțe sau altele care au sarcina de a efectua controlul intern	Departamentele sau oficialii nu sunt independenți sau pot fi influențați într-un mod necorespunzător de către conducere.
Control intern insuficient	
Organizarea administrativă și control intern ineficient	Sisteme de informare (financiară) ineficientă, deficiențe în

	controlul intern.
Supraveghere sau aplicare insuficientă a controlului intern	Supravegherea sau aplicarea insuficientă a controlului intern, spre exemplu cu privire la raportarea periodică. Ne implementarea măsurilor de control intern în vederea prevenirii fraudei. Lipsa politicilor cu privire la prevenirea neconformității sau ineficiența acestora.
Precedente de corectări semnificative	Constatări anterioare importante și corectările sugerate de auditorii interni sau externi.
Eficacitatea personalului	Fluxul de personal financiar sau angajați cu atribuții de control intern.
Diferențele în administrarea financiară	
Lipsa sau înregistrarea eronată a tranzacțiilor	Tranzacțiile care nu sunt înregistrate complet sau la timp (suma, perioada de raportare)
Accesul la sisteme	Indicii că angajații au acces la sistemele și datele de care nu au nevoie în vederea îndeplinirii sarcinilor atribuite.
Tranzacții fără documente de confirmare	Balanțele sau tranzacțiile care nu dispun de documente adecvate de confirmare sau aprobare.
Acuzări de fraudă	Informațiile parvenite cu privire la fraudele posibile.
Lipsa probelor sau probe contradictorii	
Probleme electronice nu sunt disponibile sau lipsesc	Probleme electronice nu sunt disponibile sau lipsesc, ceea ce contravine politicii organizației cu privire la protejarea informației și a datelor.
Explicații insuficiente	Răspunsuri inconsecvente, vagi sau neplauzibile din partea conducerii sau angajaților la întrebări sau analize.
Lipsa informațiilor necesare pentru testarea modificărilor din sistem sau ale aplicațiilor	Neprezentarea auditorului intern a informației cu privire la evoluțiile sistemelor importante, testarea modificărilor sau implementarea activităților în vederea modificării sistemului.
Documentele originale nu sunt disponibile	Documentele originale nu sunt disponibile, doar copiile acestora pot fi prezentate.
Documente modificate sau lipsa acestora	Documentele care lipsesc sau documentele care au fost modificate fără o justificare rezonabilă.
Numărul mare de corectări	Prezența unui număr mare de înregistrări în registrul decontărilor sau corectări ale costurilor, creanțelor și datoriilor, în special aproape de data raportării.
Refuzul de a oferi accesul la informații, angajați, etc.	În cazul în care vi se refuză accesul la date, informații, angajați, furnizori sau alte persoane care pot asigura informații relevante.
Plângeri și intimidări	Plângeri din partea conducerii cu privire la desfășurarea activității de audit sau intimidarea membrilor echipei de audit de către conducere, în special cu privire la evaluarea critică a probelor de audit de către auditor sau soluționarea posibilelor neînțelegeri cu conducerea.
Nedorința de a implementa ameliorările sugerate	Refuzul de a oferi mai multe detalii cu privire la motivele sau justificarea rapoartelor financiare pentru a le face mai transparente. Refuzul sau tergiversarea soluționării imperfecțiunilor ale controlului intern.
Tergiversări neobișnuite	Informațiile solicitate se fac disponibile cu tergiversări neobișnuite sau care nu sunt necesare.
Neînțelegeri cu auditorul intern	Neînțelegeri frecvente cu auditorul intern cu privire la constatările acestuia.
Codul de Conduită	Încălcărilor Codului de Conduită sunt acceptate sau nu sunt soluționate în mod corespunzător.

Atitudine / Justificare	
Neglijarea riscurilor	
Precedente de practici ilegale	Conducerea nu a reușit să soluționeze încălcările și comportamentul inadecvat anterior.

Se cunoaște că imperfecțiunile depistate în controlul intern nu au fost înlăturate.	Conducerea nu acordă prioritate îmbunătățirii controalelor interne.
Raportări și corectări insuficiente	Conducerea încearcă să evite regulile și regulamentele cu privire la raportarea financiară. Conducerea decide să nu reacționeze la schimbările importante sau omisiunile din controalele interne. Conducerea nu a acționat în mod corespunzător în cazul semnelor de fraude posibile.
Comportament straniu sau deviat	
Normele și valorile etice nu sunt stabilite / fixate	Conducerea aplică valori necorespunzătoare sau încalcă normele etice. Comunicarea, implementarea, suportul sau menținerea neeficientă a normelor și valorilor etice de către conducere. Conducerea nu reacționează la indicatorii deficiențelor raportate de auditori.
Tonul vine de la conducere	“Dacă managementul face acest lucru eu de asemenea pot să-l fac.” “Dacă eu nu fac, va face altul.” “Nu-i mare lucru.”
Lipsa expertizei sau experienței	Amoralitatea conducerii de vârf. Mai jos de performanța medie a conducerii.
Tranzacții publice versus private	Conducerea nu face distincția dintre tranzacțiile publice și private.
Conflicte și neînțelegeri dintre membrii conducerii de vârf	Conflicte și neînțelegeri publice dintre membrii conducerii de vârf.
Întrebări cu privire la integritatea personală	Integritatea conducerii sau a membrilor personalului care au o influență asupra raportării financiare este pusă la îndoială.
Influențează inadecvat raportarea celor constatate	Sunt indicii că conducerea a încercat să influențeze într-un mod inadecvat asupra raportării celor constatate de către auditorul intern.

Indicatorii Posibili de Denaturări care rezultă din deturnarea de active

Stimulente de Performanță și Presiune	
Presiune financiară personală asupra conducerii și angajaților	
Presiune personală asupra conducerii superioare sau angajaților care au acces la activele portabile sensibile la delapidare	Membrii conducerii superioare sau angajații care au acces la activele portabile (inclusiv numerarul) se pot ciocni cu presiuni personale. Pot exista indicatori ai acesteia (dependențe, datorii, etc.)
Relații nefavorabile	
Relații tensionate dintre membrii conducerii superioare și alți membri ai personalului	Relații tensionate pot apărea din cauza concedierii preconizate sau retrogradării unor membri ai personalului.
Relații de serviciu sau funcționale cu membrii familiei sau rudele.	Relații interpersonale apropiate, ca relațiile de familie, pot facilita fraudă și voalarea acesteia.

Circumstanțele / Oportunități	
Active de valoare și portabile, sensibile la delapidare	
Sume mari de numerar	Prezența sumelor mari de numerar, de regulă depozitele și tranzacțiile financiare mari.
Articole mici de inventar	Prezența articolelor mici de inventar care au o valoare relativ înaltă și pot fi ușor comercializate.
Activele în cazul cărora nu există o identificare a proprietății	De exemplu, telefoane mobile, calculatoare tip laptop.
Măsuri insuficiente de control	
Controale generale	Lipsa controlului sau supravegherii.
	Separarea insuficientă a sarcinilor sau lipsa activităților de audit independente.
	Verificarea inadecvată a persoanelor privind potrivirea acestora pentru funcțiile sensibile/cu risc înalt.
	Inexistența concediului obligatoriu pentru membrii personalului care dețin funcții de control importante.
	Cunoștințe insuficiente în domeniul TI ale conducerii, prin urmare personalul TI dispune de oportunități sporite pentru comiterea fraudelor.
Controalele fizice	Lipsa sau insuficiența restricțiilor sau controalelor fizice (birourilor, depozitelor încuiate, safeurilor, etc.)
	Insuficiența restricțiilor de acces la sistemele sau aplicațiile TI. (Numele utilizatorului / parolei / competențelor, etc.)
Controalele raportărilor	Gestionarea inadecvată a numerarului, activelor, cheltuielilor
	Evidența contabilă proastă
Conducerea și personalul responsabil de gestionarea numerarului, achiziții, cheltuieli	Risc mai sporit pentru personalul specific autorizat.
Lipsa controalelor pe perioada concediilor.	Angajați fără experiență / personalul substituit / renunțarea la separarea sarcinilor din motive practice.

Atitudine / Justificare	
Neglijarea riscurilor	
Neglijarea riscurilor aferente delapidărilor de fonduri	Spre exemplu: un membru autorizat al personalului semnează cecurile sau cererile de plată în prealabil deoarece acesta pleacă în vacanță.
Neglijarea controalelor existente de prevenire a delapidărilor prin anularea controalelor interne existente sau nesoluționând deficiențele în controalele interne	
În mod pasiv permite furtul sau delapidarea	
Comportament straniu sau deviat	

Comportament care indică insatisfacție	Oamenii par a nu fi satisfăcuți de serviciile lor sau de situația financiară personală.
Schimbări de comportament sau a stilului de viață	Schimbări neașteptate de comportament sau a stilului de viață, precum plecarea în vacanțe costisitoare, conducerea mașinilor scumpe, vizitarea restaurantelor scumpe, etc. pot indica delapidări de fonduri sau corupție.

Anexa nr.3
La Regulamentul cu privire la
prevenirea fraudelor și corupției
în cadrul Serviciului Fiscal de Stat

Nr. d/o	Numele și prenumele avertizorului de integritate și subdiviziunea în care activează	Data când a fost făcută avertizarea și semnătura avertizorului de integritate	Descrierea presupusei ilegalități	Numele și prenumele persoanei a cărei ilegalitate este sesizată	Acte / documente justificative	Decizia șefului privind examinarea avertizării	Rezultatul examinării avertizării (confirmat, neconfirmat)
1	2	3	4	5	6	7	8